

Paddy Ashdown posebni predstavnik Europske unije i Visoki predstavnik za BiH na Diplomatskom forumu

‘Put u Europu – koraci koji su pred nama’

Dame i gospodo,

Želio bih početi tako što ću se zahvaliti Ministarstvu vanjskih poslova i zakladi Friedrichu Ebertu što su me pozvali na ovo svečano otvaranje “Diplomatskog foruma”.

Danas se susrećemo u pravom momentu.

Kažem to zato što vjerujem da je ova zemlja dosegla jedan od onih odlučujućih momenata u svojoj povijesti, nešto kroz šta prolaze sve zemlje; trenutak kada će djela njenih ljudi i izabranih čelnika odrediti budućnost ove zemlje, a ne vanjski pritisci ili zahuktala globalna dešavanja.

Kao što je Vaclav Havel jednom rekao, trenuci poput ovih često imaju jednu zajedničku stvar. U tim trenucima mora se napraviti izbor, i taj izbor odlučuje o sudbini i smjeru kojim će zemlja ići još dugo vremena iza toga.

Vrlo često značajka ovih ključnih trenutaka je da oni nisu uvijek tako očigledni onima koji izravno sudjeluju u njima koliko onima koji to promatraju sa strane. Imajući to u vidu, nadam se da me nećete smatrati drskim ako otvoreno skrenem pozornost na ono što je sada u pitanju.

Naposlijetku, ovo jeste vaša zemlja. I sami znate iz gorkog iskustva koliko traga na vaše živote mogu biti ostaviti odlukama, bilo dobre ili loše, koje donose političari.

Međutim, izbor koji je danas pred vama sretniji je od onog u prošlosti. Svodi se na sljedeće:

Je li ova zemlja spremna iskoristiti prigodu ponuđenu u Studiji izvodljivosti, da krene u prvu fazu puta ka članstvu u Europskoj uniji tako što će se pripremiti da sljedećeg ljeta počne pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju?

Je li opredijeljena da jamči sopstvenu dugoročnu sigurnost tako što će do samita NATO-a u svibnju u Istanbulu ispuniti uvjete za pridruženje Partnerstvu za mir, prvom ključnom koraku ka članstvu u samom NATO-u?

Ukratko, je li ova zemlja spremna skupiti svu svoju upornost, svu svoju odlučnost, svu svoju opredijeljenost i napraviti te promjene, te podnijeti žrtve koje su nužne da bi se pridružila suvremenoj europskoj obitelji država?

To je pitanje koje si morate postaviti. Jer, osam godina nakon rata, BiH je stigla do jedne od onih točaka na putu kada skrenete iza ugla i iznenada se otvori vidik u svim pravcima. Jedna od onih točaka gdje jasno možemo vidjeti ne samo kuda idemo već i koliko toga smo već prešli.

Neću se zadržavati na tome šta je ova zemlja već postigla, samo ću reći da su u mnogim aspektima ta dostignuća zaista izuzetna.

Prije jednog desetljeća, upravo ova zgrada je predstavljala simbol patnje Sarajeva.

Danas ona predstavlja simbol napretka, nade, novog početka u zemlji koja se vraća u normalan život, u srcu regije koja se okrenula ka budućnosti.

Neprijatelji ove zemlje su konačno postali njeni susjedi i okrenuti su ka euro-atlantskim integracijama, a ne više ka osvajanju teritorija. Promjena vlade u Zagrebu ili Beogradu više ne znači potres za BiH.

Ali zaista bi bila tragedija, baš u trenutku kada je kletva sukoba konačno nestala, da one osobe koje su željele Veliku Hrvatsku ili Veliku Srbiju zamijene oni koji žele vidjeti Bosnu iscjepkanu na male dijelove.

Za ovu zemlju postoji samo jedna budućnost. A to je Bosna i Hercegovina, cjelovita i slobodna, u Europi, čitava i slobodna.

Od Daytona do Brusselsa

Pitanje s kojim smo sada suočeni nije hoće li ratna noćna mora nastaviti – vijest koju je NATO savez objavio ovog tjedna da će postrojbe SFOR-a u narednim mjesecima biti smanjene na 7000 vojnika za preventivno djelovanje pokazuje njihovo povjerenje u budućnost.

Pravo pitanje u ovom trenutku je hoće li, i kako brzo, san o prosperitetnoj i sigurnoj budućnosti u okviru Europe postati stvarnost.

A odgovor na to pitanje ne nalazi se u Zagrebu ili Beogradu, ne nalazi se čak ni u Brusselsu, već upravo ovdje u BiH. I ovisi o dvije stvari – povjerenju i naporom radu.

Povjerenje u sposobnost ove zemlje da uvede promjene, te naporan rad koji je potreban za takve promjene.

Europska unija je sa svoje strane jasno stavila na znanje da želi da BiH postane članica EU, ali da prvo mora ispuniti standarde koje to članstvo podrazumijeva.

Priprema za članstvo u EU je čitav proces. Taj proces je na neki način jednako važan kao i sam čin prijema, kao što su zemlje središnje i istočne Europe već pokazale u proteklom desetljeću.

Tijekom sljedećih šest mjeseci, ukoliko sve bude teklo po planu, vidjet ćemo značajne promjene, kako se ova zemlja bude kretala iz “poslijeratne” faze u fazu koja prethodi prijemu u

EU; kako se sve više bude udaljavala od pitanja sigurnosti i fizičke obnove i približavala pitanjima ekonomske tranzicije i socijalnih reformi.

Ukratko rečeno, napuštamo eru Daytona i ulazimo u eru Brüsselsa.

I već smo napravili prve korake u tom pravcu. Dva puta su u posljednjih nekoliko tjedana parlamenti u BiH, po prvi put, upotrijebili mehanizme u okviru Daytonskog mirovnog sporazuma kako bi usavršili taj sporazum. Treba naglasiti sljedeće: to nije uradila međunarodna zajednica na nekoj dalekoj konferenciji. To su ostvarili članovi parlamenata svojim glasovima, kroz instituciju parlamenta, sukladno Ustavu ove zemlje.

U oblasti oporezivanja i obrane, parlamenti su prebacili nadležnosti koje su dogovorene u Daytonu kako bi omogućili ovoj zemlji da krene putem ka prijemu u Europsku uniju i članstvu u NATO-u.

Oni su odlučno izašli van okvira Daytona kako bi ojačali državu.

Zbog toga je njihovo glasovanje o zakonu o obrani u ponedjeljak tako značajno.

Tko bi još prije godinu dana mogao povjerovati da će ova zemlja biti u stanju izmijeniti Dayton?

Tko bi povjerovao da će čelništvo Republike Srpske pokazati takvu vještinu upravljanja i vodstva, koje će dovesti do uspostave državnog ministarstva obrane, kako bi se zemlja mogla priključiti NATO-u?

Kakve su moći omogućile sve to?

Nisu to bile bonske moći, ili moći Visokog predstavnika. Bila je to moć sna.

San da ova zemlja jednog dana može postati članicom Europske unije.

Da jedan dan može postati članica NATO-a.

Da jedan dan može postati normalna zemlja, koja je u stanju ponuditi bolji i sigurniji život svojim građanima.

Bez obzira na njihovu političku pripadnost, političari ove zemlje znaju da san o Europi sada postaje moćniji i snažniji od mitova iz prošlosti, i da građani ove zemlje od njih očekuju da provedu reforme koje će ovaj san pretvoriti u zbilju.

Ne podcjenjujte značaj ovog trenutka.

Za ulogu međunarodne zajednice u BiH.

Za ulogu OHR-a.

Za ulogu vaših vlada, parlamenata, vaših institucija.

I za sve građane ove zemlje koji s pravom postaju nestrpljivi u iščekivanju dana kada će sudbina njihove zemlje, kao istinski suverene i samostalne države, konačno biti ponovo u njihovim rukama.

Naravno, ovaj proces je već započeo.

Nakon okončanja ogromne zadaće provedbe procesa decertifikacije, Europska unija danas nadzire rad lokalne policije i djeluje kao njen mentor, dok su taj posao ranije obnašali predstavnici misije Ujedinjenih naroda.

Nakon povratka 1 milijuna izbjeglica i obrade oko 95% imovinskih zahtjeva, Odjel za obnovu i povratak OHR-a će za manje od mjesec dana prestati s radom i lokalnim tijelima vlasti predati svoju najtežu i najdelikatniju zadaću – povratak izbjeglica.

U oblasti ljudskih prava kraj mjeseca označava trenutak kada

će se na čelu Ureda Ombudsmena BiH po prvi put naći stručnjaci iz Bosne i Hercegovine.

Sada kada su vanredne okolnosti koje nosi post-konfliktna situacija prošle, Dom za ljudska prava –polu-međunarodno tijelo koje je utemeljeno Daytonskim sporazumom- može konačno prestati postojati, a njegove funkcije konačno biti prenesene na lokalne sudove Bosne i Hercegovine.

Rad tih sudova od početka sljedeće godine više neće nadgledati Neovisna sudska komisija međunarodne zajednice nego Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće BiH.

Dakle, trend je jasan. Međunarodna zajednica prelazi iz faze "činjenja" u fazu "nadgledanja". Iz faze u kojoj je Bosni i Hercegovini bila prijeko potreban oslonac do faze u kojoj joj samo pruža ruku pomoći.

U brojnim oblastima Bosna i Hercegovina preuzima odgovornost. To možda najbolje ilustrira broj odluka koje sam nametnuo u proteklih nekoliko mjeseci kako bih osigurao daljnji napredak.

U Bosni i Hercegovini sam 18 mjeseci. Tijekom prvih šest mjeseci morao sam nametnuti 70 zakona ili amandmana na zakone. U nadenih šest mjeseci taj broj je prepolovljen na 34. U zadnjih šest mjeseci, dakle od mjeseca lipnja pa do danas, morao sam intervenirati u okviru zakonodavnog procesa samo dva puta.

Sedamdeset.

Trideset i četiri.

Dva.

U prosincu prošle godine u mom obraćanju Parlamentu BiH rekao sam da ću ja raditi manje ukoliko tijela vlasti BiH budu radila više. Stvari su se do sada odvijale na taj način i tako bi trebalo i ostati.

Ovakav trend je već utjecao na odluku Europske komisije da prošlog mjeseca Bosni i Hercegovini da jedan općenito pozitivan odgovor na njenu studiju izvodljivosti. Taj trend obećava dobru budućnost.

Pobjeđujemo u ovoj dugoj i sporoj bitki protiv snaga koje žele dezintegraciju BiH.

S vremena na vrijeme nailazimo na prepreke i razočarenja, kao što su nepotrebne igre političkih stranaka koje su se prošlog tjedna vodile oko refomre obrane. Ali, općenito govoreći, Bosna i Hercegovina napreduje u evoluiranju iz perioda post-konfliktnog stranačkog agitiranja ka ozbiljnom planiranju tranzicije, iako taj napredak još uvijek nije dovoljno brz.

Ali to ne znači da smo postigli zacrtani cilj. Daleko od toga. Ostvareni napredak još uvijek ne treba uzeti zdravo za gotovo. Naša budućnost u Europi još uvijek nijesigurna.

Bitno je da svi točno shvate ono što je Europska unija poručila prošlog mjeseca.

Komisija je rekla da u drugoj polovini naredne godine želi preporučiti početak pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) s Bosnom i Hercegovinom. Ali najprije, BiH mora ostvariti brz napredak u provedbi reformi u više oblasti.

To je povjerenik Chris Patten mislio kada je rekao „Da, ali.” Da, Bosna može krenuti europskim putem ka zvaničnim pregovorima, ali najprije mora pokazati istinsku opredijeljenost i istinski napredak u provedbi reformi.

Dio ove poruke koji najviše ohrabruje jeste to „Da”.

A najvažniji dio poruke je ono „Ali”.

Zašto? Zato što Europska komisija odista misli ono što kaže. Oni neće pustiti BiH olako samo uz kimanje glavom u znak odobravanja.

Izgleda da neki u ovoj zemlji, uključujući i one koji bi trebali znati više, još uvijek misle da će Europa učiniti kompromis kada je u pitanju Bosna i Hercegovina. To je najopasnija iluzija. To jednostavno tako ne ide, što vam mogu potvrditi Poljska, ili Češka ili Slovenija.

Kada Komisija kaže da mora vidjeti značajan i brz napredak u oblastima koje je odredila, onda to odista i misli.

Ako se do druge polovine naredne godine ne ostvari dovoljan napredak, Europa bi morala kazati „ne“, mada nerado. U tom slučaju, Komisija ne bi bila u poziciji predložiti preduzimanje daljih koraka u svezi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SAA). Na ovo jasno ukazuje Studija izvodljivosti.

Put ka neuspjehu u lipnju iduće godine je siguran ako se ovo što je prethodno rečeno pogrešno shvati. Upravo zbog toga je narednih sedam mjeseci od izuzetnog značaja. Definitivno, vi ste na potezu – BiH, a ne OHR.

Međunarodna zajednica i Ured Visokog predstavnika mogu pomoći, ali mi ne možemo to uraditi umjesto vas.

Izvješće Europske komisije ne može biti jasnije po tom pitanju.

Izvješće navodi, citiram:

BiH treba pružiti dokaz da je općenito važnost (bonskih) ovlasti sve manja i da se sve manje koriste u ključnim oblastima SAA... Sadašnji dokazi sugeriraju da se to možda već dešava i da «pritisak» bonskih ovlasti postepeno zamjenjuje «poticaj» europskih (i euroatlantskih) institucija. BiH mora sada osigurati da, ako do nametanja odluka i dođe, ono bude «blago», te da se ukupan broj odluka OHR-a nastavi smanjivati.

Stoga, izazov je jasan. Vlade, parlamenti i političari ove zemlje imaju 16 oblasti u kojima trebaju ispuniti uvjete i 210

dana da to urade.

Ako uspiju u tome, a obzirom da postoji dovoljno energije i odlučnosti, nema razloga da to ne urade, BiH bi se mogla naći u pripremama za pregovore krajem naredne godine.

Ako ne uspiju, putovanje ove zemlje u Europu bi se moglo usporiti i prilika za trajni mir, boljitak i sigurnost građana i djece ove zemlje bi se ozbiljno ugrozili.

Stoga je ovo važan trenutak.

I dozvolite mi da budem krajnje otvoren. Ukoliko ne dođe do dramatičnog poboljšanja tempa kojim sada napredujemo, 16 uvjeta definiranih Studijom izvodljivosti neće biti ispunjeni.

Ukoliko vlade i skupštine u BiH nisu spremne češće se sastajati i znatno povećavati svoje rezultate rada, i ukoliko stavovi iz prošlosti i sadašnji nedostaci u organizaciji ne mogu biti prevaziđeni, vrata koja su se Bosni i Hercegovini otvorila prije dva tjedna bi se mogla naglo zalupiti sljedećeg ljeta.

Neki ovu izjavu mogu smatrati provokativnom, a neki nediplomatski grubom. Ali ja nisam diplomata, ja sam političar.

I iskreno moram reći, dok još ima vremena da se stvari promijene, da će ono što BiH treba uraditi u narednih sedam mjeseci zahtijevati novu razinu energije, usredsređenost, posvećenost i mnogo truda od vlada, parlamenata, političkih stranaka i javne uprave na svim razinama.

Zašto? Jer se ovih 16 testova ne mogu položiti deklarativnim zalaganjem, obećanjima i planovima.

Njihova suština čak nije ni puko usvajanje zakona i donošenje amandmana.

Oni se odnose na konkretnu primjenu – na stvarno, konkretno,

činjenje na terenu, tamo gdje to nešto znači građanima ove zemlje.

Na engleskom postoji izreka: "put u pakao popločan je dobrim namjerama".

Komisija je jasno stavila do znanja – put u Europu mora biti zasnovan na velikom trudu.

Iz ovog razloga, kada se diskutira o, recimo, primjeni zakona, Europska unija ne očekuje samo donošenje zakona o državnoj agenciji za zaštitu i istrage, niti čak da se odredi sjedište buduće novoformirane agencije. Europska unija želi vidjeti agenciju koja je uspostavljena i funkcionalna, sa svojim novim ovlastima, novom zgradom, s novozaposlenim osobljem koje radi svoj posao, istražuje krivična djela, uhićuje počinitelje.

To je ono što provedba znači i to je ono što će Europska unija željeti vidjeti u drugoj polovini godine kada bude donosila svoju odluku.

Predstojeći koraci

Dakle, u čemu se sastoji 16 uvjeta?

Šta je potrebno učiniti do 30. lipnja sljedeće godine?

11 od 16 koraka su vezani za program Posao i Pravda, na kojem smo radili.

Četiri uvjeta se odnose na vladavinu prava, borbu protiv kriminala i zaštitu ljudskih prava.

Vladavina prava je temelj od koga ovisi sve ostalo. Imajući u vidu prijetnju koju predstavlja međunarodni terorizam, a također i trgovina ljudima u svijetu i u ovoj regiji, kao i financiranje mreža od kojih ovisi, možete shvatiti zašto je EU odlučila da uvjetuje sve buduće odluke napretkom u ovoj oblasti.

Iz ovih razloga se od vlade sada izričito traži da pored dovršavanja reforme obavještajnog sektora u narednih nekoliko mjeseci ojača i sposobnost državnih tijela za primjenu zakona u cilju borbe protiv najsloženijih oblika međunarodnog, međuentitetskog i organiziranog kriminala.

Posebno, vladi je dana zadaća da formira i učini funkcionalnim SIPA-u i novo Ministarstvo sigurnosti.

Ovo će iziskivati poprilične napore.

Pored toga, nećemo morati dugo čekati na pokazatelje uspjeha odnosno neuspjeha. Ako se odluka o sjedištu Državne agencije za istrage i zaštitu (SIPA) ne donese ovog tjedna, to bi značilo da smo učinili prvi korak ka padanju na ovom prvom i ključnom ispitu u lipnju sljedeće godine.

Kada uzmete u obzir činjenicu da je Vijeće ministara potrošilo godinu dana i nije uspjelo odrediti sjedište SIPA-e, vidjet ćete zašto je za ispunjavanje ovog uvjeta do kraja lipnja potrebno promijeniti pristup.

A to će biti potrebno i kad se radi o drugom uvjetu Europske unije – potrebi da se započne sa uspostavom jasne podjele nadležnosti u policijskim snagama u BiH.

Ovo podrazumijava reformu sadašnjeg sustava u kojem su policijske snage podijeljene na 20-ak raznih struktura, od kojih svaka ima svog političkog gospodara, vlastitu komandnu strukturu, vlastiti proračun i administraciju.

Ovaj sustav je inherentno nedjelotvoran, rasipnički i skup, i ne može se održati kao takav.

Što se tiče pravosuđa, Studijom izvodljivosti zahtijeva se uspostava jedinstvenog Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća, angažiranje odgovarajućeg osoblja, te osiguravanje sredstava za rad Državnog suda.

U oblasti ljudskih prava, vlasti su dužne ispuniti svoje

obveze koje se odnose na povratak izbjeglica i osiguranje odgovarajućih sredstava za rad Ustavnog suda, te završiti proces prijenosa nadležnosti nad institucijama za zaštitu ljudskih prava, kao što su Ombudsmen BiH i Dom za ljudska prava, na tijela BiH.

Konačno, u domenu pravosuđa i unutaršnje politike, uvjet je uspostaviti odgovarajuće strukture koje će se baviti pitanjima azila i migracije. Ovo je, ponavljam, jedna od prvih obveza koju treba ispuniti svaka država koja želi u Europu ili čiji građani žele u Europsku uniju putovati bez vize. Ovo je još jedan od apsolutno ključnih uvjeta za borbu protiv trgovine ljudima, organiziranog kriminala i međunarodnog terorizma.

Ispunjavanje ova četiri uvjeta značilo bi da su vlade i parlamenti preduzeli odlučujući korak ka preuzimanju odgovornosti za vladavinu prava u ovoj državi.

A ispunjavanjem sedam uvjeta koji se na ovaj ili onaj način odnose na ekonomsku reformu, zaista će se početi s otvaranjem novih radnih mjesta i privlačenjem međunarodnih ulaganja.

Prvi od ovih uvjeta je provođenje reformi u oblasti indirektnog oporezivanja koje su trenutno u parlamentarnoj proceduri.

Dozvolite mi da Vas podsjetim da samo usvajanje zakona neće biti dovoljno. Europska unija želi vidjeti Upravu za indirektno oporezivanje na djelu, s direktorom na čelu, koja prikuplja prihode po osnovu carine i priprema za pravovremeno uvođenje PDV-a, kako je planirano. Ali s ovim se kasni već četiri mjeseca. Ukoliko se ovakva situacija ubrzo ne promijeni nećemo se naći na stazi uspjeha; naći ćemo se na putu koji vodi ka neuspjehu.

Također je nužno poduzeti niz mjera u cilju stvaranja jedinstvenog ekonomskog prostora BiH u pravom smislu riječi, kao što su jedinstven sustav registriranja poslovnih subjekata priznat u cijeloj državi.

Zatim, usklađena i sveobuhvatna trgovinska politika i procedure Europske zajednice za izdavanje dozvola u cilju povećanja izvoza u zemlje Europske zajednice.

Nadalje, Zakon o statistici, zakon o proračunu i usvajanje odgovarajućih proračunskih procedura.

Svaki korak je praktična i provodiva reforma s ciljem jačanja sektora javnih financija i osiguravanja snažnog poticaja za razvoj ekonomije.

Zatim, tu su i tri uvjeta koji se odnose na učinkovitost vlasti.

Uvjeti koji zahtijevaju da Vijeće ministara i Parlament češće zasjedaju – i ja toplo pozdravljam činjenicu da Vijeće ministara zasjeda u ovom trenutku i raspravlja kako izaći na kraj s pitanjima pokrenutim u Studiji izvodljivosti. Nadamo se da ćemo uskoro čuti za kakvo su se djelovanje opredijelili.

Tu su i uvjeti koji zahtijevaju da nova ministarstva i institucije na državnoj razini budu funkcionalni i sposobni ponijeti teret reformi koje su pred nama. Nigdje ovo nije važnije nego u Direkciji za europske integracije.

Pod rukovodstvom gospodina Osmana Topčagića, koji ima potporu vrijednog i predanog osoblja, Direkcija već planira sljedeću fazu putovanja u Brussels. Oni zaslužuju potporu Vlade, a Studija izvodljivosti to i zahtijeva.

A zatim, uvjet koji nalaže reformu, reorganizaciju i racionalizaciju javne uprave, te da Agencije za državnu službu na odgovarajući način reguliraju državnu službu.

Potrebne su nam vlada i javna uprava koje čine više, a koštaju manje. Izrada plana za takvu strukturu još je jedan od uvjeta Europske Unije.

Dodajmo tome i zahtjev da vlada poduzme korake da osigura dugoročnu održivost financijski i urednički neovisnog javnog

radio i televizijskog sustava na razini cijele BiH, i time je ispunjeno 15 od 16 uvjeta.

Sedam uvjeta iz oblasti ekonomske reforme, četiri u oblasti vladavine zakona, tri po pitanju uprave i jedan po pitanju medija.

To ostavlja samo još jedan važan uvjet koji treba ispuniti.

Poštivanje postojećih međunarodnih obveza i uvjeta – od kojih su najočitiji Daytonsko-Pariški mirovni sporazum i preostali koraci iz mape puta EU.

To znači da nema više odlaganja nekih bolnih koraka koji su suviše dugo ostavljani po strani.

Jedan od njih je puna suradnja sa Tribunalom u Hagu, uključujući uhićenje optuženih za ratne zločine.

Sljedeći je provedba post-prijamnih kriterija Vijeća Europe, osobito u oblastima demokracije i ljudskih prava.

Tako, kao što možete vidjeti, pred nama su mnoge krupne odluke i ogroman posao.

A imamo 210 dana da to učinimo.

Nakon toga, pred nama je ljetni odmor, a nakon toga, sadašnja Europska komisija završava svoj mandat, a nova se uspostavlja.

To nije nevažna činjenica. Trenutno, BiH ima pouzdane prijatelje i one koji je snažno podupiru u Komisiji. Romano Prodi i Kris Paten, između ostalih. Oni su jasno naznačili da bi željeli pozvati BiH da započne pregovore za Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju prije nego što im istekne mandat u listopadu. Bilo bi neozbiljno od BiH da propusti ovu prigodu neispunjavanjem postavljenih uvjeta.

Posljednja šansa?

Ali postoji još jedan razlog zašto moramo uspjeti u periodu od

ovog trenutka pa do sljedećeg ljeta.

Ovoj zemlji istječe vrijeme.

Možda ovo zvuči pretjerano dramatično. Možda ćete pomisliti da u životnom vijeku jedne države ne postoji tako nešto kao što je posljednja šansa, i možda i jeste tako.

Ali postoji posljednja šansa za jedan naraštaj; i to je rizik s kojim se BiH danas suočava.

Odmah nakon rata, BiH je bila u središtu pozornosti svjetskih medija i svjetskih čelnika. Tisuće vojnika, humanitarnih radnika, diplomata i savjetnika pohrlili su da pomognu u sveobuhvatnoj obnovi. A s njima je došlo i suosjećanje svijeta i milijarde dolara strane pomoći.

Ali, pozornost je sada usmjerena na druga mjesta. Financijska potpora se smanjuje.

Taj trend se neće promijeniti. BiH je već dobila najveći dio donacija koje su joj namjenjene. Novac sada odlazi na druga mjesta – u Irak, u Afganistan i na druga nedavno otvorena žarišta u svijetu.

Tako se aparati koji su održavali gospodarstvo u životu sada, jedan po jedan, isključuju.

Jedino privatna ulaganja mogu popuniti prazninu koja nastaje, i samo će žurne reforme privući ta ulaganja.

Dakle, vrijeme nije na našoj strani.

Umirovljenici i sindikati su to jasno stavili do znanja u proteklih nekoliko tjedana. Dosadilo im je da žive od sadašnjih mirovina i plaća – i tko bi ih mogao kriviti?

Međutim, ponuditi ljudima ono što ne možemo ispuniti, nije rješenje. Veoma je kratak put od niskih mirovina do toga da mirovina uopće ne bude. To je surova životna činjenica na koju

nas je MMF podsjećao tijekom proteklih tjedana.

Gospodarstvo možete pokrenuti samo ako privučete ulagače; a ulagače ćete privući samo ako se oni budu osjećali dobrodošlim i sigurnim.

Postoji samo jedan način na koji će se ova država i njeni građani obogatiti, a to je pokretanje gospodarstv, a napose privlačenje ulagača.

U svijetu vlada konkurencija. Ima mnogo zemalja, od jugoistočne Azije do središnje Europe, koje rade danonoćno, kako bi privukle ulagače. Češka Republika, Poljska, Slovačka i Slovenija u 1990. godini bukvalno nisu imale nikakvih izravnih stranih ulaganja. Prošle godine ona su dostigla 40% njihovog kolektivnog bruto domaćeg proizvoda. Strana poduzeća sada osiguravaju jednu polovinu radnih mjesta u proizvodnji u regiji.

BiH mora dostići njihove napore, pa čak i da ih nadmaši.

U eri globalizacije, u kojoj se ogromne sume novca prenose s jednog kontinenta na drugi jednim pritiskom računarskog miša, ulagači imaju širok izbor.

Zato je reforma jedini put naprijed.

Reforma poreznog sustava, koju sada sprovodimo.

Reforma javne uprave, koju sada moramo sprovesti.

Reforma gospodarstva – raščišćavanje poslovnog okruženja, privlačenje ulaganja, ubrzavanje privatizacije, promoviranje izvoza.

To znači uspostavu vladavine zakona, kako bi poduzeća mogla ulagati, trgovati i planirati za budućnost, uz jamstvo primjerenog procesa koji je pred njima i osiguravanje razumnog pravnog okvira koji stoji iza njih.

Ja ne tvrdim da će proces reformi biti jednostavan ili brz – on to neće biti. Bojim se da će se za mnoge, stvari pogoršati prije nego što krenu nabolje.

To je možda ono što me najviše brine.

Brine me činjenica da oko polovine stanovnika ove zemlje živi na ili ispod zvanične granice siromaštva. Suosjećam s onima koji se uzaludno nadaju da će za njih i njihovu djecu doći kraj ekonomskim patnjama iz posljednjih osam godina.

Ali moram biti jasan. Za većinu, to se neće desiti sljedeće godine, a za neke se te patnje mogu čak i povećati u narednom periodu.

Treba vremena da bi se osnovala poduzeća i otvorila nova radna mjesta. Naše gospodarstvo se sada razvija – lagano. Ali još uvijek presporo da bi unijela pozitivne promjene u živote običnih ljudi.

Bit će teško za radnike i njihove sindikate i za sve druge građane ove države da skupe strpljenja i to izdrže dok ekonomske reforme ne počnu donositi rezultate.

Bit će teško, vrlo teško.

To će značiti da će biti potrebne još veće žrtve, kratkoročno, u uvjetima kada su ljudi već toliko mnogo žrtvovali.

Ali mogu vam jednu stvar obećati sasvim sigurno: isplatit će se na kraju.

Vrlo dobro znam da za mnoge građane ove zemlje članstvo u NATO-u, članstvo u Europskoj Uniji i životni standard koje zemlje članice uživaju – to izgleda kao nedostižan san.

Pojedinci su nekada, u mračnijim danima, savjetovali ljudima ove zemlje da ne “sanjaju snove”.

Mislio sam da je to tada bio loš savjet, a ni danas nije

bolji.

Ja bih opet radije prihvatio savjet Vaclava Havela, koji je uspješno vodio svoju zemlju putem kojim sada kreće i ova zemlja:

Dok je narod Češke prelazio ovaj isti put, rekao im je:

“Ne smijemo se bojati da sanjamo ono što je naizgled nemoguće ako želimo da to što je naizgled nemoguće postane stvarnost”.

Danas, izdvajanje za zdravstvenu zaštitu u Češkoj Republici iznosi oko 1.000 USD po glavi stanovnika.

Smrtnost novorođenčadi se prepolovila u posljednjem desetljeću.

Izdvajanje za obrazovanje sada iznosi više od 3.000 USD po učeniku – isti iznos kao u Irskoj, jednom od najuspješnijih gospodarstava u EU.

Sljedeće godine Češka Republika će, uz Poljsku, Sloveniju, Mađarsku i milijune drugih Europljana, postati punopravan član Europske Unije.

Njihov “nedostižan san” danas je zbilja.

A, uz dovoljno vjere i nastojanja, to može postati i vaš.